

Açık Toplum Vakfı Genel Sekreteri Gökçe Tüylüoğlu'nun

12 Şubat 2010 tarihli Basın Toplantısı Konuşma Metni

Değerli misafirler, değerli basın mensupları,

Açık Toplum Vakfı'nın yıllık değerlendirme toplantısına hoş geldiniz,

Bildiğiniz gibi Açık Toplum Vakfı olarak, 1 Ocak 2009 tarihinden bu yana mütevelli heyeti, yönetim kurulu, danışma kurulu ve vakfiyesi tamamen yerli bir kurum olarak faaliyet göstermekteyiz. Türkiye'nin insan hakları, demokrasi ve evrensel değerlere karşı daha duyarlı, daha açık bir toplum olabilmesi amacıyla, AB-Türkiye üyelik süreci, reform, kadın hakları, eğitim, sivil toplumun güçlenmesi gibi öncelikli ilgi alanlarımıza giren girişimleri proje veya kurum ölçeğinde desteklemenin yanı sıra çalışma alanlarımızda yayınlar çıkartmaktayız.

Bugün sizlere, birinci yılını doldurmuş bulunan vakfımızın 2009 yılı faaliyetlerini anlatmayı; ayrıca, 2010 yılında öncelik vereceğimiz çalışma alanları ve hayata geçirmeyi planladığımız projeler hakkında bilgi vermeyi arzu etmekteyiz. 2009 yılında toplam 29 projeye destek verirken; yedi kişiye ulaşım desteği sağladık. Bu projelerin listesini dosyalarınızda bulabilirsiniz; Bu liste, web sitemizde de yayımlanmakta. Geçtiğimiz yıl bütün bu projelere yaklaşık 2 milyon 500 bin TL destek sağladık.

2009 yılında destek verdiğimiz projelerin içeriklerinden kısaca bahsetmek istiyorum. Açık Toplum Vakfı olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne yaklaştıkça daha açık bir toplum olduğuna inandığımız için Türkiye'nin AB üyeliği ile yakından ilgilenmekteyiz. Bu nedenle Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci çalışmalarımızda öncelikli ve ağırlıklı bir yere sahip. Açık Toplum olarak bizim de girişimimiz ile Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecine destek vermek amacıyla kurulan **Bağımsız Türkiye Komisyonu**, "Avrupa'da Türkiye: Kısır Döngüyü Kırma" başlıklı ikinci Türkiye raporlarını, 7 Eylül 2009'da Brüksel'de kamuoyuna açıkladı. Başkanlığını 2008 Nobel Barış Ödülü'nü alan Finlandiya'nın eski Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari'nin yaptığı, kamuoyunda Akil Adamlar olarak da tanınan Komisyon, raporlarını, bizim de girişim ve katkılarımızla, Brüksel'in ardından Stokholm, Paris, Viyana, Roma, Lahey, Londra, Madrid, Atina, Varşova, Münih ve Berlin gibi Avrupa'nın başlıca başkentlerinde kamuoylarına ve karar vericilere bizzat sundu.

Açık Toplum Vakfı olarak biz de, Almanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca ve Türkçe olmak üzere altı dilde basılan raporları, yurtdışında ve yurtiçinde, politikacılar, AB temsilcileri, akademisyenler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ile medya mensuplarından oluşan geniş bir kesime dağıttık. Komisyon, Avrupa temasları çerçevesinde raporu Avrupalı cumhurbaşkanları, başbakanlar ve dışişleri bakanları gibi üst düzey karar vericilere sunarken; tanıtım toplantılarıyla da politikacılar, AB temsilcileri, akademisyenler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ile medya mensuplarından oluşan yüzlerce Avrupalıya ulaşıldı; rapor <http://www.independentcommissiononturkey.org> web sitesinden binlerce kez indirildi. Rapor ve komisyon üyelerinin açıklamaları, AB ve ABD basınında geniş yer buldu.

Bağımsız Türkiye Komisyonu ayrıca, 18 – 20 Kasım tarihleri arasında Türkiye'ye de gelerek, İstanbul ve Ankara'da temaslarda bulundu. Türkiye temaları çerçevesinde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Başbakan Erdoğan, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Başmüzakereci Egemen Bağış ile ana muhalefet partisi CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ile görüştü. Komisyon ayrıca, sivil toplum kuruluşları, akademik çevreler, iş dünyası ve medyadan temsilciler ile de bir araya geldi; 20 Kasım'da da İstanbul'da düzenlediğimiz bir basın toplantısı ile son Türkiye raporlarını ve temalarını değerlendirdi.

Açık Toplum Vakfı olarak, Türkiye'nin AB üyelik sürecine Bağımsız Türkiye Komisyonu'nun yanı sıra yayınlarımız ile de destek vermeye çalıştık. AB'nin eski Türkiye Büyükelçisi Michael Lake ile birlikte yürüttüğümüz **“Türkiye'nin AB Üyelik Fırsat Maliyeti: Dört Görüş”** başlıklı çalışmada İsveç Dışişleri Bakanı Carl Bildt; Deutsche Bank'ın Baş Ekonomisti Norbert Walter, Yunan PASOK Partisi'nden Paulina Lampsas ve Boğaziçi Üniversitesi'nden Prof. Hakan Yılmaz'a Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmamasının fırsat maliyetlerini sorduk. **“Türkiye - AB İlişkisinin Müslüman Dünyadaki Yansımaları”** başlıklı yayımlarımızda ise Türkiye ve AB arasındaki gelişmelerin Müslüman dünyadan nasıl görüldüğünü mercek altına almayı amaçladık. Çalışma, “AB, Türkiye ile müzakereleri keyfi bir şekilde askıya alırsa, sadece Türk kamuoyu değil, daha büyük ve daha kritik bir izleyici grubunun da AB hakkında son derece olumsuz bir yargıya varacağını ortaya koydu. Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanan her iki çalışmamızı da yurtdışında ve yurtiçinde, politikacılar, AB temsilcileri, akademisyenler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve medya mensuplarından oluşan geniş bir kesime dağıttık.

Geçtiğimiz yıl, öncelikli çalışma alanlarımız arasında önemli bir yere sahip bulunan bir başka konu da eğitim oldu. Herkes için erişilebilir kaliteli eğitim idealini açık toplumlar için vazgeçilmez bir unsur olarak görmekteyiz. Bu nedenle vakfımızın ilk etkinliklerinden biri de, Eğitim Reformu Girişimi'nin, **‘Eğitimde Eşitlik: Politika Analizi ve Öneriler’** başlıklı raporunun kamuoyuna duyurulmasına destek vermek oldu. Rapor Türkiye'de eğitimin mevcut yapısı sosyoekonomik ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini güçlendirmekte olduğunu ortaya koyarken; biz de, Başbakan Erdoğan'ın da geçtiğimiz günlerde belirttiği gibi Türkiye'de en dezavantajlı kesim olan **Roman kökenli öğrencilere burs** verme projesine destek olduk. Anadolu Kültür'ün eğitimde fırsat eşitliği yaratmak amacıyla başlattığı proje kapsamında 2008-2009 öğretim yılı için farklı illerden ve bölümlerden Roman kökenli 20 üniversite öğrencisine öğrenim bursu, 10 lise son sınıf öğrencisine de dersane bursu sağlandı. Dersane desteği alan 10 öğrenciden 6'sının üniversiteyi kazanmış olması bizi çok sevindirdi, bu nedenle 2010 yılında da üniversiteye hazırlanmakta olan Roman kökenli 20 öğrenciye dersane desteği verilmesini destekleyeceğiz. Öte yandan ceza evlerinde uzaktan öğrenim yolu ile eğitimlerini gerçekleştirmeye çalışan, eğitim masraflarını karşılayacak maddi imkanı bulunmayan on kişiye de burs imkanı sağladık ve bu desteği sağlamaya devam ediyoruz.

“Öğretmenler için alternatif bilgilendirme ve kişisel gelişim programları” çerçevesindeki projeler için yapmış olduğumuz çağrıya başvuran AB Öncüleri Derneği'nin, **Tarih Öğretiminde Avrupa Değerleri ve Avrupa Birliği Perspektifi** başlıklı projesi çerçevesinde İstanbul'un çeşitli ilçelerinde çalışan 22 tarih öğretmenine eğitimler verilmekte. Eğitim programı, resmi tarih söyleminin görmezden geldiği fakat Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerini yakından ilgilendiren tarihsel konuları ele alırken; aynı zamanda liselerde görev yapmakta olan tarih öğretmenlerini, AB ve AB kurumları ile ilgili bilgilendirmeyi amaçlıyor.

Eğitim çerçevesinde değerlendirilebilecek diğer çalışmalarımız da Bandırma Halk Eğitim Merkezi'nin bir çok kadın ve ocuk ile sürekli ilişki içinde olan ve Halk Eğitim Merkezi bünyesinde çalışan öğretmenlerde toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık yaratmayı hedefleyen **Kadınlar Güçleniyor Projesi** ve Toplumsal Duyarlılık Derneği'nin Hakkari'ye bağlı mayın dşeli bölgelere yakın olan beldelerde yaşayan çocuklara kendilerini mayın ve patlamamış çatışma atıklarına karşı korumaları yönünde eğitim vermeyi amaçlayan **Mayın ve atışma Atıklarına Karşı ocuklara Yönelik Eğitim ve Uygulama Projesi**.

Hepinizin yakından tanıdığı, faaliyetlerini çok nemsemiğimiz **TESEV, KA-MER**, gibi kuruluşları kurumsal olarak destekledik. TESEV'in, Türkiye'deki temel ve kronik birçok politik sorun etrafında yaptığı araştırmaları vakıf olarak çok önemsiyoruz. TESEV, geçtiğimiz yıl yargı reformunu mercek altına aldı; "Orta Doğu'da Türkiye Algısı" başlıklı Türkiye'nin bölgedeki "yumuşak gücü"n ortaya koyan geniş çaplı bir araştırmayı kamuoyuna sundu ve yerel ve merkezi mülki ve idari birimlerin daha şeffaf kılınması için sivil izleme çalışmaları yürütmeye devam etti. KAMER, kurulduğundan beri Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kadının geleneksel statüsünden dolayı gördüğü şiddete ve baskıya dikkat çekerek 40 binden fazla kadına ulaştı. Bu bağlamda namus kisvesi altında işlenen cinayetlere karşı mücadele etti ve kurduğu danışma hattı ve yerel merkezler aracılığıyla yüzlerce kadının bu cinayetlere kurban edilmesini engelledi. KAMER'in de etkisi ile Başbakanlık tarafından yayınlanan "Kadın ve çocuklara yönelik şiddet hareketleriyle tre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için alınacak tedbirler" konulu genelgenin devlet kurumları tarafından uygulanmasını sağlamak için yerel mülki ve idari birimlerle görüşmeler yapmakta, valiliklerin insan hakları kurullarında yer almakta ve yapılan çalışmaları sivil ve kadınlardan yana bir göz ile izlenmekte.

Açık Toplum Vakfı olarak, toplum içinde önyargılara, ayrımcılığa, dışlanmaya maruz kalan kesimlerin haklarının korunmasını da nemsemekteyiz. Bu çerçevede Kaos GL tarafından 17 Mayıs Uluslararası Homofobi Karşıtlığı Günü nedeniyle, geçtiğimiz Mayıs ayında, "6 Renk 6 şehir" sloganı ile, İzmir, Eskişehir, Van, Diyarbakır, İstanbul ve Ankara'da homofobi ve transfobiye karşı düzenlenen **Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma** etkinliklerini destekledik. Vakıf olarak nemsemiğimiz hak temelli bir başka desteğimiz ise Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) tarafından yürütülen **Türkiye'de F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevlerinde İnsan Hakları İhlallerinin nlenmesi Projesi**. Cezaevlerinin daha iyi ve etkili işlemesi için sürdürülebilir bir model oluşturmak; sivil toplumun bağımsız izlemedeki rolünü arttırmak; cezaevinde bulunan kişilerin tecrit koşullarını azaltmak ve F Tipi Cezaevi koşulları hakkında olumlu düzenlemeleri hayata geçirmeyi hedefleyen bu proje kapsamında 13 F Tipi Cezaevini toplam üçer kez ziyaret edildi. CİSST, Bu ziyaretler sırasında cezaevi çalışanlarını, yöneticilerini, tutuklu ve hkmllerini çeşitli atölyeler aracılığıyla bir araya getiren ve bu gruplar arasında bir diyalog ortamı yaratarak sorunların konuşulmasını sağladı. Proje çerçevesinde, F Tipi Cezaevlerine ziyaretlere yönelik gözlemlerin değerlendirilmesi için, önümüzdeki günlerde Ankara'da, Adalet Bakanlığı başta olmak üzere tüm paydaşların katılımı ile gerçekleşecek konferansın ardından, koşulların nasıl iyileştirilebileceğine dair önerilerin bulunduğu bir rapor hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılacak.

Sonuçlarını önümüzdeki günlerde alacağımız bir başka hak temelli çalışma da Ruh Sağlığında İnsan Hakları Girişimi RUSİHAK tarafından yürütülen **Ruh Sağlığında Hukuki Danışmanlık Projesi**. "Ruh Sağlığında da İnsan Hakları" başlıklı proje çerçevesinde, bir telefon hattı üzerinden verilecek hizmet kapsamında akıl ve ruh sağlığı alanında sorun yaşayan bireylere ve yakınlarına hukuki danışmanlık hizmeti sunulması, yasal ihtiyaçlarının tespit edilmesi, eğitim, barınma, istihdam, tedavi, rehabilitasyon, vesayet, malullük maaşı gibi sorun alanlarında emsal teşkil edecek davalar açılması ve yürütülmesi, bu davaların görünürlüğüne sağlanması amaçlanıyor. RUSİHAK ayrıca proje süresinde tespit edilen hukuki sorun alanlarından yola çıkarak Türkiye'de henüz var olmayan, sorunu yaşayan kişilerin deneyimlerini ve ihtiyaçlarını dikkate alan, kapsamlı bir ruh sağlığı yasasının oluşturulmasının savunuculuğunu yapmayı hedefliyor.

2009'da bilimsel araştırmalara da destek verdik. Türkiye'de çocuk bakımı ve erken çocukluk eğitim hizmetlerinin yetersizliğinden hareketle, yerel yönetimlerce açılacak ücretsiz mahalle kreşlerinin önemine dikkat çekmek amacıyla, yerel seçimlerin hemen öncesinde, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu'nun **Mahalle Kreşleri raporunun** basım ve dağıtımına destek verdik. Raporda, çocuk bakım hizmetleri alanındaki politikalar ve uygulamalar konusunda uluslararası, özellikle AB ülkelerindeki farklı uygulamalar ve mahalle kreşleri modelleri de incelenerek, mahalle kreşleri modelinin nasıl şekillenebileceği konusunda yol gösterici noktalara dikkat çekilmekte.

Prof. Dr. Füsun Üstel ve Doç. Dr. Birol Caymaz'ın "**Seçkinler ve Sosyal Mesafe**" başlıklı araştırmaları yıl içinde destek verdiğimiz bir diğer bilimsel çalışmaydı. Araştırma, "prestijli" orta ve yüksek öğretim kurumlarından mezun, orta üst sınıf mensubu, iyi mesleki pozisyonlara sahip kişiler ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden hareket ederek, söz konusu kesimlerin, Lozan azınlıkları, Kürtler ve İslami kesimlere bakışlarını ve ötekileştirme söylemini anlamayı amaçlamaktaydı. Araştırma, görüşmecilerin söylemlerine hakim olan "özcü" bakış açısı ve ötekileştirme süreçlerindeki milli eğitim sisteminin izlerini ortaya koyması açısından çarpıcıydı.

2010'da yapacaklarımıza gelince, vakıf olarak, farklı kimliktekilere karşı önyargı ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına ve toplumsal barışı sağlayacak empatik ve akılcı çözümlerin devreye girmesine katkıda bulunacağını umduğumuz çalışmaları önemsemekteyiz. Boğaziçi Üniversitesi'nden Prof. Hakan Yılmaz'ın yürüttüğü bahar aylarında kamuoyu ile paylaşmayı hedeflediğimiz "**Türkiye'de Ötekileştirme Süreçleri**" araştırması, ötekileştirme "türleri" ve "tipleri"nin saptanmasının yanı sıra, ayrımcılığın önlenmesine ilişkin hangi mevcut yasal mekanizmaların halk tarafından kullanıldığı ve hangi yeni yasal düzenlemelerin ve kurumların halk nezdinde kabul görebileceğini de ortaya çıkarmaya çalışacak.

Önümüzdeki haftalarda sizlerle paylaşmayı arzuladığımız bir diğer bilimsel çalışma da Boğaziçi Üniversitesi ile birlikte desteklediğimiz **Vergi Temsiliyet ve Demokrasi İlişkisi Üzerine Türkiye'de Vatandaşların Algıları Araştırması**. Vatandaşların Türkiye'deki vergi

sistemi, temsiliyet ve demokrasi ilişkisi konusunda algılarını, geniş bir saha araştırması ile ortaya koyan araştırma, bu konuda önemli bir veri elde etmenin yanı sıra, vatandaşların adil bir vergi sistemi için taleplerini dile getirmelerine yardımcı olmayı ve bu konuda kamuoyu yaratmayı hedefliyor.

Bir diğer projemiz, siz medya çalışanlarını yakından ilgilendirmekte. Sosyal Değişim Derneği'nin, "**Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek**" başlıklı projesinin sonuçlarını, nisan ayında kamuoyu ile paylaşmayı planlamaktayız. Bildiğiniz gibi nefret suçları, kavramsal anlamda, Türkiye'de çok iyi bilinmeyen, yasal mevzuatta net olarak tanımlanmayan ve ulusal basında da dikkate alınmayan, ancak son derece önemli bir konu. Proje çerçevesinde 20 gazetenin 1998 - 2008 yılları arasındaki yayınları, internet üzerinden, tarandı. Proje kitapçığında Danışma Kurulu'nun seçtiği en çarpıcı 10 örneğin yanı sıra nefret suçunun ne olduğu ve neden önemli olduğunun; ABD, Avrupa ve Türkiye'deki yasal mevzuat da değerlendirilecek. Nefret suçları ile ilgili yasal mevzuat hazırlanması nihai hedefiyle atılan bu ilk adıma, somut bir yasal değişiklik olana kadar, 2010'da da farklı projelerle devam etmeyi planlıyoruz.

Avrupa Birliği konusu 2010'da da bizim için öncelikli gündem olmayı sürdürecektir. Bağımsız Türkiye Komisyonu, yıl boyunca Türkiye'nin AB üyeliği konusunda aktif olarak çalışmaya devam edecek. Komisyon bahar aylarında Brüksel'e giderek AB Konseyi Başkanı Herman van Rompuy, Birliğin Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton ve Genişlemeden Sorumlu Üyesi Stefan Füle ile temaslarda bulunacak. Komisyon üyeleri sonbahar ayları için de İstanbul ve Ankara'nın yanı sıra Diyarbakır'ı da kapsayan bir Türkiye ziyareti planlamakta. Bağımsız Türkiye Komisyonu'nun 2010 sonu planlarında ise AB dönem başkanlığını üstlenecek Macaristan gibi Türkiye'nin AB üyeliğine olumlu yaklaşan ve bu konuda işbirliği yapılabilecek ülkeleri ziyaret etmek yer alıyor.

AB konusunda yayınlar çıkartmaya da devam edeceğiz. "Türkiye'nin AB Üyeliğinin Fırsat Maliyeti: Dört Görüş" yayınımlarını yeni yazarlar ile sürdürürken; "Türkiye - AB İlişkisinin Müslüman Dünyadaki Yansımaları" başlıklı yayınımlarını da Orta Asya ve Güneydoğu Asya'yı içerecek şekilde güncelleyeceğiz.

Oluşmakta olan diğer projemiz arasında ise Ombudsmanlık Sisteminin dünyada nasıl çalıştırıldığı konusundaki bilgi ve birikimleri derlemek ve bilgi edinme hakkı konulu çalışmalar yer alıyor.

Biz bu projeler olgunlaştıkça ve yeni projeler geliştikçe sizleri haberdar etmeye devam edeceğiz. Bizi her zaman www.aciktoplumvakfi.org.tr sitesinden izleyebilirsiniz.

Toplantımıza katıldığınız için teşekkür ederiz.